

Novum

Levéltári iratok hazatérése

1970-ben a Román Nemzeti Múzeum alapításakor elsősorban a megyei múzeumok értékesebb tárgyait szállították Bukarestbe.

1970. december 17-én a Vallásügyi Államtitkárság a 724/1969-es dekrétumra hivatkozva felszólította az Erdélyi Református Egyházkerület vezetését, hogy a tulajdonjog fenntartása mellett adjanak át a Nemzeti Banknak, illetve az Állami Kulturális és Művészeti Bizottságnak bizonyos történeti értékkel bíró tárgyakat. A mellékelt jegyzékben 19 úrasztali edény, két úrasztali textília, hat levéltári dokumentum és a bonchidai templom míves padja szerepelt, összesen 28 tárgy.

Felszólították az Egyházkerületet, hogy könnyítse meg a tárgyak átvételét, és az állam megbízottja mellé küldjön saját képviselőt. Az akció így is csak részben bizonyult sikeresnek, hiszen néhány egyházközség (Bonchida, Magyarkirályfalva, Nagykend, Küküllővár, Hari, Alvinc, Szentmargita) presbitériuma megtagadta a tárgyak átadását, így 1971. március–áprilisában kilenc úrasztali edény, két textília és hét levéltári irat került Bukarestbe, a Román Nemzeti Történeti Múzeumba. A Múzeum néhány évig rendszeresen elküldte az Egyházkerületnek az ott őrzött, református egyházi tulajdonban lévő tárgyak jegyzékét.

A tárgyak, elsősorban az úrasztali edények visszaszolgáltatását 1972 óta folyamatosan kérte Egyházkerületünk. A múlt rendszerben a visszaszolgáltatási kéréseket válaszra sem méltatták, az 1990-es években is elutasították őket.

A 182/2000-es törvény 99. cikkelye hozott áttörést a kérdésben. Ezt követően csupán a bürokrácia útjait kellett végigjárni. 2004 után a legtöbb egyházközség visszaigényelte és vissza is kapta klenódiumait.

A levéltári iratok visszaigénylésével is többször próbálkoztunk, de az ügy többször valamelyik bukaresti intézmény fiókjában elaludt. 2010 nyarán újabb kéréssel fordultunk a Kulturális és Örökségvédelmi Minisztériumhoz, illetve a Román Nemzeti Történeti Múzeumhoz. Ebben az Egyházkerület kolozsvári, illetve marosvásár-

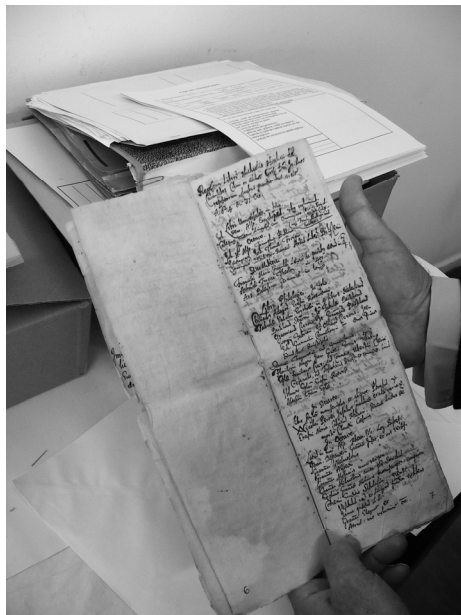
helyi gyűjtőlevéltárából elszállított hat iratot igényeltük vissza. Több rendbéli levélváltás után a Múzeumok Országos Tanácsa (Comisia Națională a Muzeelor și Colecțiilor) 2011. március 29-i ülésén jóváhagyta a levéltári dokumentumok visszaszolgáltatását. Ki kell emelnünk, hogy Kelemen Hunor miniszter, illetve Hegedűs Csilla miniszteri tanácsos pozitív hozzáállása megkönnyítette az ügyintézkést, Ernest Oberländer-Târnoveanunak, a Román Nemzeti Történeti Múzeum főigazgatójának korrekt és törvénytisztelő magatartása az átadás-átvételt akadálymentesítette.

Az 1518-as pápai brevé

A tényleges hazahozatalra 2011. május 6-án került sor. Sipos Gábor és Ősz Sándor Előd levéltárosok utaztak Bukarestbe, hogy átvegyék azokat a tárgyakat, amelyeknek az utóbbi negyven évben csak a fényképét láthatták. A visszaszolgáltatás zökkenőmentesen megtörtént, a múzeum dolgozói kollektív egységű együttműködésről tettek bizonyosságot.

Az iratok visszaszolgáltatása a kommunizmus újabb hibájának a kiküszöbölését jelenti, hiszen az iratokat egyetlen napra sem állították ki, elszállításuk csupán a diktatúra erődemonstrációja volt. A visszaszolgáltatáskor a Levéltár képviselői személyesen találkoztak és hosszan tárgyaltak a Román Nemzeti Múzeum igazgatójával, ahol több, a jövőben megvalósítandó projekt (pl. református egyház történetét bemutató kiállítás Bukarestben) ötlete is felmerült. A tárgyalás során megfogalmazódott, hogy a két intézmény egyenrangú partnereként működhet együtt.

Haliczi Mihály könyvjegyzéke

A visszaszolgáltatott iratokról röviden

1. 1518. június 21. Hieronymus de Ghinuctys kardinális, pápai kamarás Ladislaus testvér, a magyar domonkos provincia perjele és Lucas Italicus testvér, a kolozsvári domonkos rendház perjele kérésére átírja X. Leó pápa brévét, amelyben a domonkos rendnek ugyanazokat a jogokat adományozza, amelyeket a többi koldulórend is élvez. Az oklevelet Andreas de Porcys közjegyző hitelesítette.

2. Báthori Zsigmond erdélyi fejedelem 1587. december 28-án kiállított oklevele, amelyben 150 forintot adományoz a marosvásárhelyi református iskolának.

3. Bethlen Gábor erdélyi fejedelem 1615. október 31-én kiállított oklevele, amelyben megerősíti Báthori Zsigmond 1587-es adományát a marosvásárhelyi református iskolának.

4. Apáczai Csere János 1659-ben Barcsai Ákos erdélyi fejedelemhez írott levele, amelyben anyagi segítséget kér a Kolozsvári Református Kollégium tanári karának bővítésére.

5. Haliczi Mihály, karánsebesi származású román református értelmiségi könyveinek (414 db.) és egyéb javainak jegyzéke, amelyeket 1674-ben végrendeletileg a Szászvárosi Református Kollégiumra hagyott. Eddigi ismereteink szerint ez volt a legnagyobb erdélyi magánkönyvtár.

6. I. Apafi Mihály erdélyi fejedelem 1675-ben átírja és megerősíti azt az adásvételi szerződést, amelyet Sorbán Komfucz kopacseli nemes és Székely László fejedelmi postamester kötött egy szevesztrényi (Fogaraszöld) malomhelyről.

Ősz Sándor Előd

